

סימן ו

ברכת אכילת תערובות שני מינים

• הרה"ת ר' צבי הערש לוסטיג

מנהל רוחני — אהלי תורה

ביגדיל תורה חוברת מ"ג, כתב ר' יוסף האוזי ממאנטרעאל ליישב מנהג העולם שמברכים שתי ברכות על „פרוט קאָקטייל“ — בפה"ע ובפה"א — אף שלכאורה הבפה"ע עיקר מפני שהוא הרוב; וכתב שלדעת אדה"ז אם כל מין עומד בפני עצמו וניכר, לא נקראת תערובות, ואין ברכת העיקר פוטרת הטפל.

והוכיח כן מהא דכתב אדה"ז בשו"ע סימן ר"ב סעיף יג, שאם עירב מאכל ומשקה, וכוונתו על שניהם, אין הולכים בו אחר הרוב אלא מברך על שניהם. והבין הנ"ל שהטעם שאין הולכים אחר הרוב מפני שמאכל ומשקה ניכרים כל אחד בפני עצמו, ואינם מעורבים, ואינם בכלל דין עיקר וטפל.

אולם מאותו סעיף עצמו תברי' לגזיזי, ובהקדים:

בתערובות שני מינים יש ג' אופנים שברכת העיקר פוטרת הטפל: אם כוונתו על מין אחד בעיקר; אם כוונתו על שניהם, הרוב נחשב כעיקר; חמשת מיני דגן לעולם נחשב כעיקר.

והנה בתחלת סעיף הנ"ל כתב אדה"ז שאם אחד מהם עיקר, מברך על העיקר ופותר הטפל. הרי שאף שכל מין ניכר בפני עצמו, נקראת תערובות וברכת העיקר פוטרת הטפל.

וכן בהמשך הסעיף כתב: „ואף אם המאכל הוא מין דגן אינו נחשב כעיקר לפטור המרק בברכתו, לפי שאף מין דגן שנעשה רך וראוי לשתי' אין מברכים עליו במ"מ“. ואלולי סברא זו היתה ברכת העיקר פוטרת הטפל.

הרי מאותו סעיף עצמו מוכח שתערובות אוכל ומשקה נקראת תערובות, אף שכל מין ניכר בפני עצמו, ובב' אופנים פוטרת ברכת העיקר את הטפל. רק שהרוב לא נחשב כעיקר מאיזה טעם שיהי'. וי"ל שרוב שייך רק בב' מינים דומים שהאחד מבטל השני, משא"כ במאכל ומשקה ששונים הם אחד מהשני.

[יש אופנים אחרים בעיקר וטפל: 1) אם אוכלם ביחד ותאב רק להעיקר ולא להטפל כלל. 2) פת ויין חשובים עיקר אפילו אינו אוכל הטפל

ביחד עמהם. 3) אם נעשה מלכתחילה לאכול ביחד כמו עיסה ממולאת מפירות, ואפילו אינו אוכלם ביחד. אבל אופנים אלו לא שייכים בתערובת מאכל ומשקה, כמבואר למעיין בשו"ע סימן ריב ובסידור פ"ג. ורק האופן של תערובות שייך כאן].

ולכן ב"פרוט קאקטייל" יש לברך רק בפה"ע ולא בפה"א, מפני שהרוב הוא בפה"ע. וכן אם אכל כשיעור של ענבים לא יברך אחריו מעין ג' מפני שרוב הפירות אינם ענבים.

סימן ז

נוסח התפלות

• הרה"ת ר' דניאל דוב גאלדבערג

ר"מ תות"ל נ"י.

בקובץ יגדי"ת סיון-תמוז ש.ז. (מס' מ"ב) סי' ע"ו כותב הרה"ת רמ"ג שי' שוחאט ע"ד אמירת צור ישראל בברכת גאל ישראל, שבמכתב כ"ק אדמוה"ז מפורש שאין לאמרו למרות שבס' שלחן הטהור (קאמארנא) כותב שהבעש"ט כן אמרו.

להעיר שבסידור כ"י של הרב אברהם שמשון מרשקוב בן הרב ר' יעקב יוסף בעל התולדות (תלמיד מובהק להבעש"ט, וגם הבן רא"ש נחשב מצעירי תלמידיו, ומובאים כמה סיפורים משמו בשבחי הבעש"ט), שסידור זה תואם ברובו לנוסח כ"ק אדמוה"ז, מופיע שם קטע צור ישראל אבל בתוספת המלים „נוסח האשכנזים“, שמזה נראה לכאורה שאין לאמרו (וכן מסיק בפשיטות ר"י אלפסי במאמרו ב„טמירין“ א', ע' רפ"ז, שם צויינו שינויי נוסח זה לעומת שאר נוסחאות).

וכדאי לציין ש„זהו הסידור הראשון שיצא מבית מדרשו של הבעש"ט“, ונכתב בסוף חייו ונסתיימה כתיבתו רק י"ג ימים לאחר הסתלקותו של הבעש"ט ביום א' דחג השבועות, ה'תק"כ, שמזה נראה סמכותו לעומת שמועות שלאחרי כמה דורות.